

УДК 342.9

**ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ СИСТЕМИ МІНІСТЕРСТВА ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
У СФЕРІ ТЕХНІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ЗМІСТ****THE ACTIVITIES OF THE BODIES OF THE MINISTRY OF INTERNAL AFFAIRS OF UKRAINE
IN THE FIELD OF TECHNICAL REGULATION: GENERAL CHARITY AND CONTENT****Самусь Є.В.,***завідувач лабораторії сертифікації ручної вогнепальної
зброї та спеціальних засобів самозахисту
Державного науково-дослідного інституту
Міністерства внутрішніх справ України*

Стаття висвітлює проблеми визначення змісту діяльності органів системи Міністерства внутрішніх справ України у сфері технічного регулювання. Розглядаються поняття та елементи змісту діяльності органів системи Міністерства внутрішніх справ України в сфері технічного регулювання; визначаються та аналізуються дії, що складають зміст діяльності органів системи Міністерства внутрішніх справ України у відповідній сфері; виокремлюється три групи органів системи Міністерства внутрішніх справ України залежно від змісту їх діяльності у сфері технічного регулювання.

Ключові слова: технічне регулювання, органи системи Міністерства внутрішніх справ України, зміст діяльності.

Статья освещает проблемы определения содержания деятельности органов системы Министерства внутренних дел Украины в сфере технического регулирования. Рассматриваются понятие и элементы содержания деятельности органов системы Министерства внутренних дел Украины в сфере технического регулирования; определяются и анализируются действия, составляющие содержание деятельности органов системы Министерства внутренних дел Украины в соответствующей сфере; выделяются три группы органов системы Министерства внутренних дел Украины в зависимости от содержания их деятельности в сфере технического регулирования.

Ключевые слова: техническое регулирование, органы системы Министерства внутренних дел Украины, содержание деятельности.

The article is devoted to the problem of determining the content of the activities of the bodies of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine in the field of technical regulation. The concepts and elements of the contents of the bodies of the system of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine in the field of technical regulation are considered; defines and analyzes the actions that make up the content of the bodies of the system of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine in the relevant sphere. Three groups of bodies of the system of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine are distinguished according to the content of their activities in the field of technical regulation.

Key words: technical regulation, bodies of the system of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, content of activities.

Постановка проблеми. Діяльність органів системи Міністерства внутрішніх справ України (далі – МВС України) щодо виконання функцій технічного регулювання виражається у здійсненні цими органами конкретно визначених дій, для чого ними застосовуються певні засоби та методи. Система таких дій, а також необхідних для їх практичної реалізації прав та обов'язків, якими наділені органи системи МВС України відповідно до адміністративного законодавства, складають зміст діяльності щодо здійснення функцій технічного регулювання. Таким чином, саме зміст відображає сутнісну природу відповідних функцій, а також особливості їх реалізації органами системи МВС України. Тому проведення ґрунтовного та всебічного дослідження змісту такої діяльності дозволить визначити її характерні риси та відмінності від інших суміжних видів діяльності, що здійснюються органами системи МВС України.

Стан опрацювання. Питання діяльності органів системи МВС України у різних сферах досліджували такі науковці, як Р.Я. Демків, С.Ю. Жила, Н.І. Золотарьова, О.М. Ключев, О.М. Куракін, О.О. Панова та інші. Однак необхідно констатувати, що ґрунтованих досліджень, присвячених проблемі визначення змісту діяльності органів системи МВС України саме у сфері технічного регулювання, у вітчизняній науці адміністративного права не проводилось.

Формулювання цілей статті. Метою цієї статті є визначення змісту діяльності органів системи МВС України у сфері технічного регулювання. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання: розглянути поняття та елементи змісту діяльності органів системи МВС України в сфері технічного регулювання; визначити та проаналізувати дії, що складають зміст діяльності органів системи МВС України у відповідній сфері; виокремити три групи органів системи МВС України залежно від змісту їх діяльності у сфері технічного регулювання.

Виклад основного матеріалу. Зміст будь-якої діяльності завжди має цільову обумовленість, тобто визначається на підставі встановленої мети та завдань її реалізації. У зв'язку з цим у визначенні змісту діяльності щодо виконання функцій технічного регулювання органами системи МВС України необхідно відштовхуватися від мети та завдань її здійснення.

Так, головною метою реалізації функцій технічного регулювання органами системи МВС України є забезпечення публічної безпеки та порядку.

У науковій літературі з цього приводу висловлюється цілком обґрунтована думка, що заходи щодо забезпечення публічної безпеки та порядку поділяються на превентивні та примусові. С.Ю. Жила зазначає, що перші забезпечують попереджувальну, профілактичну діяльність поліції (перевірка документів особи; опитування особи; поверхнева перевірка і огляд; зупинення транспортного засобу; вимога залишити місце й обмеження доступу до визначеної території; обмеження пересування особи, транспортного засобу або фактичного володіння річчю; проникнення до житла чи іншого володіння особи). До заходів примусу належить застосування фізичної сили, спеціальних засобів, вогнепальної зброї [1, с. 139].

За таким критерієм окремі дії щодо реалізації функцій технічного регулювання можна віднести до профілактичних (наприклад, розроблення технічних регламентів, проведення випробувань, здійснення науково-конструкторських робіт тощо), інші ж за своєю природою більше тяжіють до примусових заходів (наприклад, контроль за дотриманням технічних вимог та стандартів, накладення адміністративних штрафів за порушення відповідних правил тощо).

На підставі аналізу положень актів адміністративного законодавства у цій сфері [2; 3; 4; 5] можемо констатувати, що зміст діяльності органів системи МВС України щодо реалізації функцій технічного регулювання складають такі види дій.

1. Участь органів системи МВС України у формуванні єдиної державної політики у сфері технічного регулювання.

Основними повноваженнями у цій сфері наділяється МВС України, яке відповідно до Положення про Міністерство внутрішніх справ України [6] бере участь у формуванні державної політики, зокрема у сфері технічного регулювання, шляхом:

1) розроблення проектів законів та інших нормативно-правових актів з питань, що належать до його компетенції;

2) погодження проектів законів, інших актів законодавства, які надходять на погодження від інших міністерств та центральних органів виконавчої влади, підготовка в межах повноважень, передбачених законом, висновків і пропозицій до проектів законів у сфері технічного регулювання;

3) підготовка в межах повноважень, передбачених законом, зауважень і пропозицій до прийнятих Верховною Радою України законів, що надійшли на підпис Президенту України;

4) розроблення проектів державних програм з питань забезпечення публічної безпеки і порядку, протидії злочинності тощо.

Крім МВС України, окремі повноваження щодо участі у формуванні державної політики в сфері технічного регулювання має також Експертна служба МВС України. Зокрема, згідно з Положенням про Експертну службу МВС України [7] цей орган розробляє та вносить у встановленому порядку пропозиції щодо вдосконалення законодавства та нормативно-правової бази тощо.

2. Управління та організація здійснення органами системи МВС України функцій технічного регулювання.

Управлінські дії у сфері технічного регулювання, як правило, здійснюються керівниками відповідних підрозділів.

Експертна служба МВС України має такі повноваження у сфері управління та організації технічного регулювання:

– здійснює організаційно-управлінське та науково-методичне забезпечення судово-експертної діяльності, зокрема розробляє методики проведення судових експертиз, стандарти, технічні регламенти, державні класифікатори, методичні рекомендації, довідкові посібники, програмні продукти;

– організовує роботу Експертно-кваліфікаційної комісії МВС з проведення атестації, присвоєння особам та позбавлення осіб кваліфікації судового експерта і кваліфікаційних класів судового експерта, а також роботу з надання та позбавлення права участі як спеціаліста в проведенні слідчих (розшукових) дій, надання, позбавлення та підтвердження права самостійного проведення спеціальних вибухотехнічних робіт та видає відповідні свідоцтва тощо [7].

До системи управлінських дій у цій сфері також варто віднести планування. Так, відповідно до ст. 15 Закону України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності» [4] план розроблення технічних регламентів формується за пропозиціями заінтересованих сторін на один або кілька календарних років з метою забезпечення координації цієї діяльності. Проект такого плану готується на підставі поданих пропозицій заінтересованих органів за участю центрального органу виконавчої влади, який здійснює формування та реалізацію державної політики у сфері технічного регулювання (нині таким органом є Міністерство економічного розвитку і торгівлі України). Так, Планом розроблення технічних регламентів на 2017 рік [8] передбачається розроблення 34 технічних регламентів, із яких один (щодо піротехнічних виробів) має здійснити МВС України (заплановано на IV квартал 2017 р.).

3. Проведення науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт у сфері розроблення виробів, щодо яких органи системи МВС України є суб'єктами технічного регулювання, або які використовуються у діяльності цих органів.

Основним органом у системі МВС України, який здійснює такий вид діяльності, є Державний науково-дослідний інститут МВС України (далі – ДНДІ МВС України), у структурі якого утворюються науково-дослідні лабораторії.

Наприклад, Науково-дослідна лабораторія спеціального транспорту та форменого одягу здійснює такі повноваження:

- організовує розроблення та виробництво сучасних зразків спецавтомобілів, а також здійснює контроль над цими процесами;
- бере участь у розробленні та вдосконаленні нормативно-технічної документації з питань створення форми одягу для працівників ОВС;
- проводить науково-дослідні роботи з удосконалення спеціального форменого обмундирування для особового складу підрозділів особливого призначення МВС України;
- проводить науково-технічні експертизи зразків предметів форменого обмундирування та підготовку експертних висновків [9].

4. Розроблення стандартів, технічних регламентів, а також визначення вимог до об'єктів, щодо яких органи МВС України визначені суб'єктами технічного регулювання.

Поняття технічного регламенту наводилось у попередніх частинах роботи. Що стосується поняття стандарту, то згідно із Законом України «Про стандартизацію» він визначається як нормативний документ, заснований на консенсусі, прийнятий визнаним органом, що встановлює для загального і неодноразового використання правила, настанови або характеристики щодо діяльності чи її результатів, та спрямований на досягнення оптимального ступеня впорядкованості в певній сфері [3]. Своєю чергою, Закон України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності» закріплює поняття «визначені вимоги», як заявлені потреби чи очікування, які зафіксовані в технічних регламентах, стандартах, технічних специфікаціях або в інший спосіб [4].

Повноваження щодо участі у розробленні технічних регламентів та стандартів мають окремі відділи ДНДІ МВС України.

Так, у сфері стандартизації відповідні повноваження має Технічний комітет, який відповідно до Положення про технічний комітет стандартизації ТК «Продукція спеціального призначення» [10] здійснює роботи за такими напрямками діяльності:

- розробляє, розглядає, погоджує та готує до затвердження проекти національних (ДСТУ) і міждержавних (ГОСТ) стандартів;
- переглядає і перевіряє стандарти, готує зміни до них і пропозиції щодо скасування ДСТУ та ГОСТ, а також за дорученням Національного органу стандартизації готує пропозиції для голосування щодо проектів міжнародних і регіональних стандартів;
- сприяє застосуванню національних стандартів інших країн як національних стандартів України тощо.

На відділ нормативно-технічної документації Лабораторії сертифікації ручної вогнепальної зброї та спеціальних засобів самозахисту покладається:

- розроблення державних та галузевих стандартів у законодавчо регульованій сфері;
- експертування і погодження технічних умов та інших нормативних документів на продукцію;
- участь у проведенні обстежень та технічного нагляду за підприємствами-виробниками сертифікованої продукції;

- контроль, облік, систематизація, актуалізація та поповнення фонду нормативної документації [11].

Відділ сертифікації здійснює також:

- розроблення організаційно-методичних та керівних документів Лабораторії як органу із сертифікації продукції;
- приймає та розглядає заявки на сертифікацію продукції та оцінку відповідності Технічному регламенту піротехнічних виробів, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 03.08.2011 № 839, готує рішення щодо них, взаємодіє із заявниками під час проведення сертифікації та оцінки відповідності;
- організує відбір та ідентифікацію зразків продукції для випробувань тощо [11].

5. Оцінка відповідності, зокрема у формі проведення випробувань виробів, щодо яких органи системи МВС України визначені суб'єктом технічного регулювання, а також виробів, які приймаються в експлуатацію цими органами.

Згідно зі ст. 25 Закону України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності» [4] процедури оцінки відповідності вимогам технічних регламентів застосовуються виробниками, а у випадках, в яких згідно з відповідними технічними регламентами обов'язки виробників покладаються на імпортерів або розповсюджувачів, – імпортерами або розповсюджувачами.

При цьому однією із форм оцінки відповідності є випробування як процес визначення однієї чи кількох характеристик об'єкта оцінки відповідності згідно з процедурою. Випробування може здійснювати акредитована випробувальна лабораторія виробника.

У ДНДІ МВС України при Лабораторії сертифікації ручної вогнепальної зброї та спеціальних засобів самозахисту функціонує відділ випробувань, на який покладається:

- організація та проведення дослідних випробувань у межах науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, що проводяться ДНДІ МВС України;
- проведення державних, приймальних, періодичних, кваліфікаційних та інших видів випробувань зразків спеціальної техніки, зокрема для потреб військового призначення, що проводиться МВС України;
- проведення сертифікаційних випробувань продукції згідно з галуззю акредитації випробувального відділу;
- облік та зберігання «зразків-слідків» сертифікованої продукції [11].

6. Здійснення технічного нагляду та контролю за дотриманням вимог технічних регламентів та стандартів.

Відповідно до Закону України «Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції» [12] державний контроль продукції – це діяльність органів із забезпечення відповідності продукції встановленим вимогам, а також забезпечення відсутності загроз від такої продукції суспільним інтересам. При цьому основними формами здійснення технічного контролю та нагляду є перевірка документів на продукцію, обстеження зразків продукції, тобто візуальний огляд зразків продукції з метою визначення її відповідності встановленим вимогам тощо.

7. Попередження та припинення правопорушень та злочинів у сфері порушення правил технічного регулювання.

Одним із органів, уповноважених складати протоколи про адміністративні правопорушення, відповідальність за які передбачена статтями Глави 13 (Адміністративні правопорушення в галузі стандартизації, якості продукції, метрології та сертифікації) КУпАП [13] є Національна поліція (ст. 255 КУпАП).

Законом України «Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції» Національна поліція уповноважена:

- складати акти перевірок та застосовувати в установленому законом порядку штрафні санкції до суб'єктів

господарювання за порушення вимог цього Закону, Закону України «Про загальну безпечність нехарчової продукції» [14] та встановлених вимог;

– складати на основі актів перевірок протоколи про адміністративні правопорушення у сфері здійснення ринкового нагляду та розглядати справи про відповідні адміністративні правопорушення згідно із законом України;

– вимагати від посадових осіб суб'єктів господарювання та фізичних осіб-підприємців припинення дій, які перешкоджають здійсненню заходів ринкового нагляду тощо [12]. Крім того, варто зазначити, якщо суб'єктом здійснення ринкового нагляду виступає інший орган (не приналежний до системи МВС України), він може звернутися за допомогою до Національної поліції у разі опору піднаглядного суб'єкта.

Отже, зміст діяльності з реалізації функцій технічного регулювання органами системи МВС України – це система дій, а також методів та засобів, що лежать в їх основі, які здійснюються органами та посадовими особами системи МВС України у процесі реалізації функцій технічного регу-

лювання – розробленні стандартів та технічних регламентів, проведенні оцінки відповідності, попередженні та припиненні правопорушень, які можуть бути вчинені у цій сфері.

Висновки. Таким чином, проведений у цій статті науково-правовий аналіз показав, що в системі МВС України можна виокремити три основні групи органів, які уповноважені на здійснення функцій технічного регулювання відповідно до характеру вчинюваних ними дій у цій сфері: 1) МВС України та керівники органів та підрозділів, які здійснюють організацію та керівництво відповідною діяльністю; 2) ДНДІ МВС України, Експертна служба МВС України, які здійснюють науково-дослідну, науково-конструкторську діяльність, а також беруть безпосередню участь у розробленні стандартів та технічних регламентів, проведенні оцінки відповідності виробів, які вводяться в експлуатацію системи МВС України, або щодо яких органи системи МВС України визначені суб'єктами технічного регулювання; 3) Національна поліція, Національна гвардія України, які попереджають та припиняють порушення у сфері стандартизації та технічного регулювання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Жила С.Ю. Забезпечення громадської безпеки Національною поліцією: окремі питання. Південноукраїнський правничий часопис. 2015. № 2. С. 137–140.
2. Про наукову і науково-технічну експертизу: Закон України від 10.02.1995 № 51/95-ВР. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/51/95-%D0%B2%D1%80>.
3. Про стандартизацію: Закон України від 05.06.2014 № 1315-VII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1315-18>.
4. Про технічні регламенти та оцінку відповідності: Закон України від 15.01.2015 № 124-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/124-19>.
5. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 26.11.2015 № 848-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/848-19>.
6. Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 № 878. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/878-2015-%D0%BF>.
7. Про затвердження Положення про Експертну службу Міністерства внутрішніх справ України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 03.11.2015 № 1343. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1390-15/para15#n15>.
8. Про затвердження плану розроблення технічних регламентів на 2017 рік: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 11.04.2017 № 557. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/rada/show/v0557731-17>.
9. Науково-дослідна лабораторія спеціального транспорту та форменого одягу / Офіційний сайт Державного науково-дослідного інституту МВС України. URL: <http://dndi.mvs.gov.ua/ndl%20stfo.html>.
10. Про затвердження Положення про технічний комітет стандартизації ТК «Продукція спеціального призначення»: Наказ Державного підприємства «Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості». URL: http://dndi.mvs.gov.ua/index_html_files/pr_polozhennya.pdf.
11. Лабораторія сертифікації ручної вогнепальної зброї та спеціальних засобів самозахисту. Державний науково-дослідний інститут МВС України. URL: <http://dndi.mvs.gov.ua/sertifikat.html>.
12. Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції: Закон України від 02.12.2010 № 2735-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2735-17>.
13. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Кодекс України від 07.12.1984 № 8073-X. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/8073-10>.
14. Про загальну безпечність нехарчової продукції: Закон України від 02.12.2010 № 2736-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2736-17>.